

معرفی و بررسی مقدماتی کمیسیون گرامت سازمان ملل متحد

دکتر مجتبی کزازی

اشاره :

مقاله حاضر، که نخستین مطلبي است که درخصوص «کمیسیون گرامت سازمان ملل» در ایران به چاپ می‌رسد، فعالیتها و عملکرد کمیسیون را تا تاریخ تحریر مقاله (آبان ۱۳۷۱ برابر با نوامبر ۱۹۹۲) نشان می‌دهد. بررسی فعالیتهاي کمیسیون از آبان ۱۳۷۱ به بعد و تصمیمات جدید شوراي مدیریت کمیسیون نیازمند مقاله جداگانه‌اي است. با وجود این، اطلاعات و آمار مهم مربوط به بعد از تاریخ تحریر مقاله تا تاریخ آخرین بازنگري مؤلف (تابستان ۷۲) به اختصار، جهت اطلاع خوانندگان با علامت * در پانوشتها اضافه شده است.

مقدمه

تشکیل «کمسیون غرامت سازمان ملل متحد»^۱ از پی‌آمدهای حمله نظامی ۲ اوت ۱۹۹۰ عراق به کویت است. جنگ خلیج فارس که متعاقب تصرف سرزمین کویت در خاورمیانه شعله‌ور شد، سرانجام با عقب‌نشینی نیروهای عراقی از کویت و پذیرش قطعنامه^۲ ۶۸۷ شورای امنیت از سوی عراق خاتمه یافت. قطعنامه مذکور، علاوه بر تعیین شرایط متعدد دیگری برای آتش‌بس رسمی، مقرر می‌دارد که «کمسیون غرامت» برای رسیدگی به دعاوی ناشی از حمله عراق به کویت و پرداخت غرامات جنگ ایجاد شود.

«کمیسون غرامت» از ژوئیه ۱۹۹۱ در مقر سازمان ملل در شهر ژنو تشکیل شده و از لحاظ تعداد، مبلغ و تنوع دعاوی که نزد آن طرح خواهد شد بدون تردید بی‌نظیر و بی‌سابقه است. با آنکه کمسیون در مراحل ابتدایی فعالیت خود قرار دارد، تاکنون بیش از سیصد و پنجاه هزار فقره

۱. Commission d'Indemnisation یا UNCC) United Nations Compensation Commission (des Nations Unies که از این به بعد به آن با عنوان «کمسیون غرامت» یا «کمسیون» اشاره می‌شود.

2. S/RES/687 (1991), 8 April 1991.

دعوي از كشورهاي مختلف دريافت كرده است.* به علاوه، پيشبيني مي‌شود كه تا پايان مهلت ثبت دعاوي بيش از يك ميليون و پانصدهزار فقره دعوي با مجموع خواسته بيش از يكصد ميليارد دلار از اطراف و اكناف جهان نزد كميسيون ثبت شود.

از ويژگيهاي مهم كميسيون، به‌عنوان نهاد جديدي در حقوق بين‌الملل، اينكه فعاليت آن در چارچوب و تحت نظر سازمان ملل صورت مي‌گيرد. با آنكه در حقوق بين‌الملل تشكيل كميسيون‌هاي دعاوي براي پرداخت غرامات جنگ براساس قراردادهاي دو يا چند جانبه بين كشورها بي‌سابقه نيست، نخستين بار است كه سازمان ملل متحد چنين نقشي را به عهده گرفته است.

۱

تأسیس کمیسیون

اسناد تأسیس کمیسیون عبارتند از قطعنامه‌هاي ۶۸۷ و ۶۹۲ شوراي امنيت و گزارش دبیرکل سازمان ملل.

*. اين تعداد تا تاريخ انتشار مجله به بيش از يك ميليون دعوي از ۷۵ كشور مختلف جهان بالغ گرديده است.

الف - قطعنامه ۶۸۷ شوراي امنيت

قطعنامه ۶۸۷ شوراي امنيت حاوي شرايط آتشبس رسمي بين عراق از يكسو و كويت و كشورهايي كه با كويت همكاري مي‌كردند^۲ از سوي ديگر است. از جمله اين شرايط مسئوليت عراق در جبران خسارات ناشي از حمله آن كشور به كويت، تصميم شوراي امنيت به ايجاد صندوقي به منظور پرداخت غرامات جنگ و تشكيل كميسيوني براي اداره صندوق است كه در مواد ۱۶ تا ۱۸ قطعنامه مذكور مطرح شده است.^۴

شوراي امنيت طي بند ۱۹ قطعنامه از دبیرکل سازمان ملل خواست كه ظرف مدت سي

۳. مبناي همكاري ساير كشورها با كويت قطعنامه ۶۷۸ (۱۹۹۱) شوراي امنيت است.

۴. قطعنامه ۶۸۷ به علاوه شامل تصميمات شوراي امنيت درخصوص مسائل ذيل است:

- تعيين خط مرزي بين كويت و عراق؛
- ايجاد منطقه غيرنظامي در مرز عراق و كويت و استقرار واحد نظارت سازمان ملل در منطقه مذكور؛
- اضمحلال سلاحهاي بيولوژيكي و شيميايي و موشكهاي بالستيك عراق و ممنوعيت آن كشور از استفاده، ساخت يا تحصيل چنين سلاحهايي يا سلاحهاي اتمي در آينده؛
- تغييراتي در قطعنامه ۶۶۱ (۱۹۹۱) شوراي امنيت كه تحريم اقتصادي عليه عراق را برقرار کرده بود و اجازه فروش يا ارائه پاره‌اي مواد غذايي به عراق؛
- استرداد اتباع كويت و كشورها ثالث از طريق كميته بين‌المللي صليب سرخ.

روز توصیه‌های درخصوص تشکیل و اداره صندوق، میزان وجوهی که عراق باید به صندوق واریز کند، نحوه تقسیم وجوه صندوق، ترکیب کمیسیون و نحوه بررسی و ارزیابی دعاوی جهت تصمیم‌گیری شورا ارائه نماید.

ب - گزارش دبیرکل سازمان ملل

دبیرکل سازمان ملل پاسخ پرسشهای مطروحه در بند ۱۹ قطعنامه ۶۸۷ را در تاریخ ۲ مه ۱۹۹۱ به شورای امنیت تسلیم کرد.^۵ گزارش دبیرکل مرکب از دو قسمت اصلی است: قسمت اول حاوی پیشنهادهایی درخصوص نحوه تشکیل صندوق و کمیسیون، ساختار و ترکیب کمیسیون، و موقعیت، وظایف، مصونیتها و مقرآن است؛ قسمت دوم که به‌نحوه اجرای بندهای ۱۶ تا ۱۸ قطعنامه ۶۸۷ اختصاص دارد، علاوه‌بر پیشنهادهایی درخصوص تعیین و میزان وجوهی که عراق باید به صندوق واریز کند، حاوی ترتیباتی برای حصول اطمینان

5. Report of the Secretary General pursuant to paragraph 19 of Security Council Resolution 687 (1991), S/2259-2, May 1991.

از واریز وجوه به صندوق، نحوه رسیدگی به دعاوی و پرداختهاست.

ج - قطعنامه ۶۹۲ شورای امنیت

پس از وصول گزارش دبیرکل، شورای امنیت از طریق تصویب قطعنامه ۶۹۲، ضمن تأکید مجدد بر مسئولیت عراق در جبران خسارات وارده، صندوق و کمیسیون را براساس نظرات مندرج در قسمت اول گزارش دبیرکل تشکیل داد و مقر سازمان ملل در ژنو را به‌عنوان محل تشکیل جلسات «شورای مدیریت» کمیسیون تعیین کرد. به‌موجب بند ۵ قطعنامه مذکور «شورای مدیریت» وظیفه دارد که، با در نظر گرفتن توصیه‌های مذکور در قسمت دوم گزارش دبیرکل، نسبت به اجرای سریع مواد ۱۶ تا ۱۸ قطعنامه ۶۸۷ اقدام کند. به‌علاوه، شورای امنیت از کلیه کشورها و سازمانهای بین‌المللی درخواست کرد که در اجرای تصمیمات «شورای مدیریت» با آن همکاری کنند.

۲

صندوق

6. S/RES/692 (1991), 20 May 1991.

۱۲۲ ❖ مجله حقوقی / شماره شانزدهم و هفدهم

«صندوق غرامت سازمان ملل متحد»^۷ (از این به بعد «صندوق») به موجب بند ۱۸ قطعنامه ۶۸۷ و بند ۳ قطعنامه ۶۹۲ شورای امنیت براساس نظرات مندرج در قسمت اول گزارش دبیرکل تشکیل شده است.

صندوق براساس مقررات مالی سازمان ملل اداره می‌شود و به‌عنوان حساب ویژه سازمان ملل از مزایا، تسهیلات و مصونیت‌های مقرر برای سازمان ملل برخوردار خواهد بود. اداره صندوق به‌عده «کمیسیون غرامت» است و موجودی آن صرف پرداخت غرامت برای جبران خسارات مستقیم ناشی از حمله عراق به کویت خواهد شد.

منبع اصلی تأمین وجوه صندوق، عراق است که باید درصدی از ارزش صادرات نفتی سالیانه خود را به‌عنوان غرامت جنگ به صندوق وازیر کند. به‌موجب پیشنهاد دبیرکل^۸ و تصمیم شورای امنیت^۹ میزان

7. Fond d'Indemnisation des Nations Unies یا United Nations Compensation Fund.

۸. رك. بند ۷ یادداشت مورخ ۳۰ مه ۱۹۹۱ دبیرکل سازمان ملل که ضمیمه نامه‌ای در تاریخ ۳۱ مه ۱۹۹۱ به رئیس شورای امنیت تسلیم شده است (S/22661).

۹. رك. بند ۲ قطعنامه ۷۰۵ شورای امنیت (S/RES/705 (1991), 15 August 1991).

معرفی و بررسی مقدماتی... ❖ ۱۲۳

غرامتی که عراق می‌پردازد نباید از سی درصد ارزش سالیانه صادرات نفت و محصولات نفتی عراق تجاوز کند.

سقف سی درصد را دبیرکل سازمان ملل، با توجه به میزان درآمد و هزینه‌های ارزی عراق براساس این فرضیات، تعیین کرده است که:

– ارزش صادرات نفتی در سال ۱۹۹۳ به حدود ۲۱ میلیارد دلار بالغ خواهد شد؛
– حدود ۴۸ درصد از مبلغ مذکور صرف پرداخت بهای واردات (غیرنظامی) مورد نیاز عراق خواهد شد؛

– حدود ۲۲ درصد از مبلغ مذکور صرف بازپرداخت یا هزینه‌های وام‌های خارجی عراق خواهد شد که عراق در پایان سال ۱۹۹۰ میزان آن را ۴۲ میلیارد دلار اعلام کرده است.

منبع دیگر درآمد صندوق، وجوهی است که به‌موجب قطعنامه ۷۷۸ شورای امنیت در اختیار کمیسیون غرامت قرار می‌گیرد. قطعنامه مذکور که در تاریخ ۲ اکتبر ۱۹۹۲ به‌تصویب شورای امنیت رسید، مقرر می‌دارد که کلیه دولتها داراییهای توقیف شده عراق را، که ناشی از فروش نفت و

محصولات نفتي اين کشور قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ است، تحت شرايطي جهت تأمين هزينه‌هاي برنامه‌هاي سازمان ملل مربوط به عراق در اختيار اين سازمان قرار دهند. سي درصد از مبالغ اين وامها به صندوق واريز مي‌شود. قطعنامه ۷۷۸ مضافاً از دولتها درخواست مي‌کند که داوطلبانه به صندوق و ساير برنامه‌هاي مربوط به عراق کمکهاي مالي اختصاص دهند.*

۳

ماهيت و تشکيلات کميسيون

کميسيون غرامت نهادي نيست که مستقيماً قابل مقايسه با مراجع قضايي يا داوري بين‌المللي باشد. کميسيون رکن فرعي شوراي امنيت است که براي بررسي و پرداخت دعاوي عليه عراق تشکيل شده و نتيجتاً ماهيت آن متأثر از رابطه سازمانی آن با شوراي امنيت و وظيفه‌اي

*. تا به حال تعدادي از دولتها براساس قطعنامه ۷۷۸ وجوهي را به صندوق واريز کرده‌اند.

است که به عهده دارد. به بیان دیگر، کمیسیون رکنی سیاسی است که برای انجام وظیفه‌ای حقوقی تشکیل شده است. ساختار کمیسیون و آیین دادرسی آن که، علی‌رغم بررسی‌های هیئتهای قضایی، تصمیم‌گیری نهایی در خصوص مبالغ قابل پرداخت بابت دعاوی هر کشور را به عهده «شورای مدیریت» می‌گذارد، منعکس‌کننده این وضعیت است.

به موجب گزارش مورخ ۲ مه ۱۹۹۱ دبیرکل سازمان ملل،^{۱۰} کمیسیون دادگاه یا دیوانی نیست که طرفین نزد آن حضور می‌یابند بلکه رکنی سیاسی است که وظیفه اصل آن بررسی صحت دعاوی، ارزیابی خسارات و تعیین مبالغی است که باید پرداخت شود. به نظر دبیرکل فقط از لحاظ این جنبه آخر وظیفه‌ای شبه‌قضایی برای کمیسیون مطرح می‌شود. در عین حال، گزارش دبیرکل بر این مطلب تأکید دارد که، با توجه به ماهیت کمیسیون، بسیار مهم است که پاره‌ای از عناصر لازم برای رسیدگی عادلانه در آیین رسیدگی کمیسیون گنجانده شود.

۱۰. بند ۲۰.

کمیسیون غرامت متشکل از سه رکن است: شورای مدیریت، دبیرخانه و هیئتهای قضایی یا کمیسونرها.

الف - شورای مدیریت^{۱۱}

«شورای مدیریت» رکن اصلی کمیسیون است و اداره آن را به عهده دارد. تعیین خطمشی کمیسیون در مسائل مربوط به اداره صندوق و تأمین وجوه آن، سازماندهی و تنظیم امور کمیسیون، بررسی و حل و فصل دعاوی و پرداخت از صندوق در حوزه صلاحیت «شورا» قرار دارد.

«شورای مدیریت» مرکب از پانزده کشور عضو شورای امنیت است و اعضای آن با تغییر اعضای شورای امنیت تعیین می‌یابند. در نخستین جلسه شورا که در ۲۳ ژوئیه ۱۹۹۱ در ژنو تشکیل شد اعضای شورا بلژیک را به ریاست شورا و رومانی^{۱۲} و زیمبابوه را به عنوان معاونان شورا انتخاب کردند. در آن تاریخ، علاوه بر پنج کشور عضو دائم شورای امنیت، شورا مرکب از کشورهای اتریش، اکوادور،

11. Conseil d'Administration یا Governing Council.

۱۲. پس از خاتمه دوره عضویت رومانی، مجارستان به عنوان معاون جدید شورا انتخاب شد.

بلژیک، زئیر، زیمبابوه، ساحل عاج، رومانی، کوبا، هند و یمن بود. در پایان سال ۱۹۹۱ مدت عضویت رومانی، زئیر، ساحل عاج، کوبا و یمن در شورای امنیت خاتمه یافت و به جای آنها ژاپن، مجارستان، مراکش، ونزوئلا و کیپورد به عنوان اعضای جدید شورای امنیت، و نتیجتاً به عنوان اعضای جدید شورای مدیریت کمیسیون غرامت، انتخاب شدند.^{۱۳}

حق وتو که در شورای امنیت به سود هر یک از پنج کشور عضو دائم برقرار است در شورای مدیریت قابل اعمال نیست و کلیه پانزده کشور عضو از حق رأی مساوی برخوردارند.^{۱۴} به جز تصمیمات مربوط به نحوه حصول اطمینان از واریز وجوه به صندوق که نیاز به اتفاق آرا دارد، تصمیمات شورا با موافقت اکثریتی مرکب از حداقل ۹ عضو می‌تواند اتخاذ شود. در

۱۳. در تاریخ ۳۱ دسامبر ۱۹۹۲ مدت عضویت پنج کشور دیگر عضو شورا (اتریش، اکوادور، بلژیک، زیمبابوه و هند) به پایان می‌رسد و به جای آنها اعضای جدید شورای امنیت (پاکستان، اسپانیا، نیویلند، جیبوتی و برزیل) در شورای مدیریت شرکت می‌کند.

۱۴. رک. گزارش مورخ ۲ مه ۱۹۹۱ دبیرکل سازمان ملل و بند ۳ دستورالعمل مربوط به نحوه کار شورای مدیریت (S/AC.26/1991/R.5).

صورت عدم اتفاق آرا، در مواردی که حصول آن ضروری است، به درخواست هر یک از اعضا موضوع به شورای امنیت احاله می‌شود. با وجود این، تا به حال در کلیه موارد تصمیمات شورای مدیریت با اتفاق آرا اتخاذ شده است.

جلسات شورای مدیریت براساس دستورالعملی اداره می‌شود که در نخستین جلسه شورا به تصویب آن رسیده است.^{۱۰} جلسات شورا محرمانه است ولی شورا می‌تواند، در مواردی که ضروری بداند، جلسات علنی داشته باشد. شورا می‌تواند از کشورهای ذینفع دعوت کند که بدون حق رأی در مباحثات آن شرکت کنند ولی تاکنون از این اختیار استفاده نکرده است. در عین حال، شورا معمولاً درخواست کشورهای ذینفع را برای استماع نظرات آنها می‌پذیرد. بر این اساس، علاوه بر کویت و عراق که در کلیه جلسات شورا حاضر شده و مطالبشان را بیان کرده‌اند، بسیاری از کشورهای دیگر هم فرصت یافته‌اند نظرات و مشکلاتشان را در شورا

15. S/AC. 26/1991/R. 5-25 July 1991.

مطرح کنند و به پرسشهای اعضای شورا پاسخ دهند.

شورا تاکنون شش اجلاسیه* داشته است.^{۱۶} در طی این اجلاسیه‌ها شورا تصمیمات متعددی درخصوص دعاوی قابل طرح در کمیسیون، معیارهای پرداخت غرامت، حدود صلاحیت کمیسیون، نحوه بررسی دعاوی، آیین دادرسی، مسائل مربوط به صندوق غرامت و سایر مسائل مربوط به کمیسیون و دعاوی اتخاذ کرده است که در سایر قسمتها مورد بحث قرار خواهند گرفت.

ب - دبیرخانه^{۱۷}

دبیرخانه رکن اجرایی کمیسیون است که از ژوئیه ۱۹۹۱ در مقر سازمان ملل در ژنو تحت نظر «دبیر اجرایی»^{۱۸} کمیسیون فعالیت دارد. «دبیر اجرایی» کمیسیون را دبیرکل سازمان ملل متحد پس از مشورت با کشورهای عضو شورای مدیریت تعیین می‌کند. دبیر اجرایی کمیسیون از بدو تأسیس آن

* تا تاریخ انتشار مجله، این تعداد به ده اجلاسیه رسیده است.

۱۶. اجلاسیه بعدی شورا در سپتامبر ۱۹۹۳ برگزار می‌گردد.

17. Secretariat.

18. Secrétaire Exécutif یا Executive Secretary.

کارلوس آلزامورا،^{۱۹} دیپلماتی باتجربه از کشور پرو است که علاوه بر مشاغل مهم دیگر سالهای متمادی ریاست نمایندگی آن کشور را در سازمان ملل به عهده داشته است. علاوه بر دبیر اجرایی، دبیرخانه دارای دو معاون و عده‌ای حقوقدان از کشورهای مختلف با تجربه کار در دعاوی بین‌المللی است که با پیشنهاد دبیر اجرایی و موافقت دبیرکل سازمان ملل منصوب می‌شوند. دبیر اجرایی و سایر اعضای دبیرخانه تحت مقررات سازمان ملل انجام وظیفه می‌کنند.

وظیفه دبیرخانه انجام امور مختلف مربوط به «کمسیون» و «صندوق» در هر دو سطح سیاستگذاری و اجرایی است. از جمله، دبیرخانه وظیفه ارائه راهنمایی و نظرات مشورتی به دولت‌ها و پاسخگویی به استعلامات آنها درخصوص نحوه طرح و مسائل کلی مربوط به دعاوی را به عهده دارد. وظیفه اصلی دبیرخانه دریافت، ثبت، رفع نقص و بررسی مقدماتی دعاوی، طبقه‌بندی دعاوی، تهیه گزارش درخصوص دعاوی واصله و مسائل مهم حقوقی و موضوعی آن جهت

19. Amb. Carlos Alzamora.

اظهارنظر عراق و سایر کشورها و ارائه دعاوی به کمیسیونرها همراه با اطلاعات مفید و مورد لزوم برای رسیدگی به دعاوی است.

دبیر اجرایی باید در زمان مناسب افراد واجد صلاحیت برای انتصاب به عنوان کمیسیونر را شناسایی و به دبیرکل سازمان ملل معرفی کند. پس از انتصاب کمیسیونرها نیز دبیرخانه وظیفه دارد در تمام مراحل رسیدگی، آنان را از نظر حقوقی، اداری و فنی یاری دهد.

از جمله وظایف دیگر دبیرخانه، انجام تحقیقات و مطالعاتی است که شورای مدیریت ضروری بدانند. بسیاری از تصمیمات شورا براساس این مطالعات اتخاذ می شود. به علاوه، حقوقدانان ارشد دبیرخانه در کلیه جلسات شورا حضور می یابند و اعضای شورا را بیان نظرات مشورتی در انجام وظایفشان یاری می دهند.

نقش مهم دیگری که دبیرخانه به عهده گرفته پرورندگان و طراحان روشهای مختلف جهت رسیدگی سریع به دعاوی مطروحه در کمیسیون است. براین اساس، دبیرخانه در حال حاضر مشغول ایجاد بانکهای اطلاعاتی

کامپیوتري است که در رسیدگی به دعاوي مورد استفاده قرار خواهند گرفت. به این منظور، علاوه بر نظارت بر طراحی و ایجاد سیستم‌های کامپیوتري لازم، دبیرخانه آمار و اطلاعات مورد نیاز را با همکاری کشورهای مختلف گردآوری و ذخیره می‌کند.^{۲۰}

ج- کمیسیونرها^{۲۱}

دعاوي که نزد کمیسیون ثبت می‌شود، پس از بررسی مقدماتي و طبقه‌بندی، به هیئتهای سه نفره‌ای از کمیسیونرها برای ارزیابی و تصمیم‌گیری ارجاع می‌شود. کمیسیونرها افراد مستقل و بی‌طرفی هستند که شورای مدیریت براساس توصیه دبیر اجرایی و معرفی دبیرکل سازمان ملل برای رسیدگی به تعداد معینی از دعاوي نصب می‌کند.

به منظور تسهیل انتخاب کمیسیونرها، دبیرکل سازمان ملل از کلیه دولتها دعوت کرده است که لیست افرادی را که واجد شرایط می‌دانند، با ذکر شرح احوال و

^{۲۰}. نشانی دبیرخانه به شرح ذیل است:

UNCC, Villa la Pelouse, Palais des Nations, CH-1211 Genève 10.

21. Commissioners.

سوابق تحصیلی و حرفه‌ای و میزان آشنایی به زبان، به وی معرفی کنند.^{۲۲} اسامی اشخاصی که دولتها به این منظور به دبیرکل معرفی می‌کنند در دفتر مخصوصی ثبت می‌شود و دبیرکل هنگام نیاز به معرفی کمیسیونرها به شورای اجرایی، به دفتر مذکور مراجعه خواهد کرد. با وجود این، انتخاب دبیر اجرایی و دبیرکل محدود به اسامی مندرج در دفتر مخصوص نیست و می‌توانند افرادی را هم که نام آنان در دفتر ثبت نشده است، نامزد کنند. نگهداری و به روز درآوردن دفتر حاوی اسامی کارشناسان به عهده دبیر اجرایی است.

در انتخاب کمیسیونرها توجه لازم به عمل خواهد آمد که از نقاط جغرافیایی مختلف و واجد صلاحیتهای حرفه‌ای، تجربه و سلامت نفس باشند. کمیسیونرها کارشناسانی در رشته‌های مختلف از قبیل حقوق، مالیه، حسابرسی، بیمه، محیط زیست، نفت، تجارت و مهندسی خواهند بود. کمیسیونرها به‌عنوان اشخاص خصوصی مستقل (و نه به‌عنوان نماینده دولت متبوعشان) عمل

۲۲. رك. نامه مورخ ۱۲ ژوئیه ۱۹۹۱ دبیرکل به دولتها.

خواهند کرد. کمیسیونرها نباید در هیچ يك از دعاوي مورد رسیدگی‌شان یا در شرکتهایی که رسیدگی به دعاوي آنها را به‌عهده دارند منافع مالي داشته باشند. کمیسیونرها در خلاف مدت مأموریتشان (که حسب مورد چهار، شش یا دوازده ماه خواهد بود) و به مدت دو سال پس از خاتمه آن، حق وکالت در نزد کمیسیون یا ارائه مشورت به هیچ‌کس درخصوص دعاوي کمیسیون را ندارند.

هر کمیسیونر باید قبل و بعد از انتصاب هر نوع رابطه قبلي یا جاري با دولت‌ها، شرکتها و افراد یا هر اوضاع و احوال دیگری را که ممکن است باعث بروز شك موجه در بی‌طرفي یا استقلال وي در رابطه با وظایف مورد نظر شود برای دبیر اجرایی فاش کنند. در صورت بروز تردید موجه در بی‌طرفي کمیسیونرها پس از انتصاب، دبیر اجرایی مراتب را به شورای مدیریت اعلام می‌کند و شورا تصمیم خواهد گرفت که کمیسیونر مورد نظر کارش را کلاً یا درخصوص دعوي یا دعاوي به‌خصوصی متوقف کند یا خیر.

اگر کمیسیونری قصد استعفا داشته باشد باید استعفای خود را از طریق دبیر اجرایی به شورای مدیریت اعلام کند و تا زمان قبولی استعفا به کارش ادامه دهد. کمیسیونری که در انجام وظایفش قصور کند یا قادر به انجام کار نباشد، به پیشنهاد دبیر اجرایی و تصویب شورای مدیریت، تعویض خواهد شد.

کمیسیونرها هنگام ایفای وظایفشان از مزایا و مصونیت‌های مقرر برای کارشناسان در حال مأموریت سازمان ملل برخوردار خواهند بود. هر کمیسیونر قبل از شروع کار سوگند یاد خواهد کرد که وظایفش را شرافتمندانه و با استقلال و بی‌طرفی انجام دهد. کمیسیونرها معمولاً هیئت‌های سه نفره خواهند بود و هر عضو هیئت تابعیت متفاوتی خواهد داشت. تنظیم امور هر هیئت و انجام هماهنگی‌های لازم به‌عهده رئیس هیئت است.

کمیسیونرها وظایفشان را به‌صورت غیرعلنی انجام خواهند داد و حتی پس از پایان مأموریت هم حق ندارند اطلاعاتی را که در اختیار عموم نیست و به جهت کار

در کمیسیون از آن مطلع شده‌اند، فاش سازند.^{۲۳}

اعضای دبیرخانه مجازند که در جلسات کمیسیونرها حضور یابند و، در صورت لزوم، اطلاعاتی در دسترس کمیسیونرها قرار دهند. جلسات کمیسیونرها معمولاً در مقر دبیرخانه و به مدت لازم تشکیل خواهد شد. ولی کمیسیونرها موقعی هم که در مقر دبیرخانه حضور ندارند باید فعالیتشان را، ضمن حفظ ارتباط با یکدیگر و دبیرخانه، ادامه دهند. کلیه تصمیمات کمیسیونرها با اکثریت آرا هر هیئت اتخاذ خواهد شد.

کار هر هیئت در خصوص دعاوی که به آن ارجاع شده است باید ظرف مهلت معینی به اتمام برسد و نظرات هیئت درخصوص مبالغ مورد توصیه آن برای پرداخت به دولت کتباً و با ذکر اختصاری دلایل از طریق دبیر اجرایی به شورای مدیریت اعلام

۲۳. جز در مواردی که در قواعد دادرسی کمیسیون تصریح شده است یا شورای مدیریت اجازه دهد، کلیه مدارک و اسنادی که کمیسیون دریافت یا تهیه می‌کند محرمانه خواهد بود. در عین حال، دبیرخانه می‌تواند به دولتها، سازمانهای بین‌المللی و شرکتهایی که مستقیماً طرح دعوی کرده‌اند گزارشی درخصوص مرحله رسیدگی دعاوی خود آنها ارائه کند.

گردد. مهلت اظهارنظر هر هیئت از کمیسیونرها در خصوص دعاوی ناشی از عزیمت افراد از عراق یا کویت، صدمه بدنی یا مرگ و دعاوی افراد تا سقف یکصد هزار دلار حداکثر ۱۲۰ روز و در خصوص بقیه دعاوی ۱۸۰ روز است. در مورد دعاوی بسیار بزرگ یا پیچیده این مهلت داوزده ماه خواهد بود. اگر هیئتی نتواند کارش را ظرف مهلت تعیین شده به اتمام برساند موضوع را از طریق دبیر اجرایی، با ذکر مهلت اضافی مورد نیاز، به شورای مدیریت اعلام می‌کند. شورای مدیریت تصمیم خواهد گرفت که هیئت کارش را به مدتی که شورا تعیین خواهد کرد ادامه دهد یا اینکه کار هیئت پایان یابد و دعاوی به هیئت دیگری واگذار شود.

۴

حدود صلاحیت کمیسیون

الف - مبناي صلاحیت

مبنای صلاحیت کمیسیون، بند ۱۶ قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت است که در آن مسئولیت عراق در جبران خسارات ناشی از حمله آن کشور به کویت مورد تأکید قرار گرفته است. در بند ۱۶ قطعنامه، شورای امنیت «مجدداً تصدیق می‌کند که، بدون لطمه به بدهیها و تعهدات عراق که قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ ایجاد شده است...، عراق تحت حقوق بین‌الملل مسئول جبران هر ضرر و خسارت مستقیم از جمله خسارات وارده به محیط زیست و اتلاف منابع طبیعی یا صدمه به کشورهای، اتباع و کشورهای خارجی است که در نتیجه حمله و تجاوز غیرقانونی عراق به کویت ایجاد شده باشد».

قطع نظر از اینکه مبنای مسئولیت عراق قطعنامه مذکور است یا اینکه قطعنامه مسئولیتی را که عراق تحت حقوق بین‌الملل دارد احراز و اعلام می‌کند، نتیجه از این جهت که بند ۱۶ بر مسئولیت عراق به موجب حقوق بین‌الملل تأکید دارد، یکسان است. به این ترتیب، خواهانها از بار اثبات مسئولیت عراق در هر مورد معاف شده‌اند و صرفاً باید رابطه علیت

معرفی و بررسی مقدماتی... ❖ ۱۳۹

بین خسارات ادعایی و مسئولیت عراق و نیز میزان خسارات را به اثبات برسانند.

ب - لزوم مستقیم بودن ضرر

شرط مهمی که شورای امنیت درخصوص صلاحیت کمیسیون قائل شده این است که ضرر و زیان موضوع دعوی باید مستقیماً از حمله غیرقانونی عراق به کویت و اشتغال کویت ناشی شده باشد.

به لحاظ آنکه در پاره‌ای موارد تعیین اینکه ضرر و زیان به‌خصوصی مستقیماً از حمله عراق ناشی شده یا خیر دشوار است شورای مدیریت کوشیده است، به‌منظور راهنمایی دولتها و کمیسیونرها، دستورالعملهایی در این خصوص در تصمیمات خود ارائه کند. براساس تصمیمات شورا افراد، شرکتهای، دولتها و سازمانهای بین‌المللی می‌توانند دعاوی ناشی از موارد ذیل را به عنوان خسارات مستقیم در نزد کمیسیون مطرح کنند:

الف. عملیات نظامی یا خطر حمله نظامی از ناحیه هر طرف در فاصله ۲ اوت ۱۹۹۰ تا ۲ مارس ۱۹۹۱؛

ب. عزیمت از عراق یا کویت، عدم امکان ترك یا تصمیم به عدم مراجعت به عراق یا کویت در خلال دوره مذکور؛

ج. اقدامات مأموران، مستخدمان یا نمایندگان دولت عراق یا سازمانهای تحت کنترل آن در خلال دوره مذکور در رابطه با حمله به کویت و اشغال آن؛

د. اخلال نظم عمومی در کویت یا عراق در خلال دوره مذکور؛

هـ. گروگان‌گیری یا سایر توقیف‌های غیرقانونی.^{۲۴}

در عین حال، موارد فوق انحصاری نیست و خسارات دیگری هم که مستقیماً از حمله عراق به کویت ناشی شده باشد، در صورت وجود، در کمیسیون قابل طرح است. یکی از موضوعاتی که تعیین حدود مستقیم بودن خسارات در آن واجد آثار وسیع و مهمی است، خسارات ناشی از تحریم تجاری است که به موجب قطعنامه ۶۶۱ شورای امنیت و قطعنامه‌های مرتبط بعدی آن علیه عراق و کویت اشغال شده از تاریخ ۶ اوت

۲۴. رك. تصمیم شماره ۱ (S/AC. 26/1991/1-2 August 1991) و تصمیم شماره ۷ (S/AC. 26/1991/7/Rev. 1-17 March 1992) شورای مدیریت.

۱۹۹۰ به بعد برقرار شد.^{۲۰} در این خصوص، شورای مدیریت ابتدا در تصمیم شماره ۱ خود مقرر داشت بابت خساراتی که از تحریم تجاری و اقدامات مرتبط با آن ناشی شده باشد غرامت پرداخت نخواهد شد.^{۲۱} ولی متعاقباً در بند ۶ تصمیم شماره ۲۷۹ تصمیم قبلی را با فرمول نسبتاً پیچیده‌ای تعدیل کرد و از جمله اعلام داشت در مواردی که تمامی ضرر یا خسارت مستقیماً از حمله عراق به کویت و تصرف آن ناشی شده باشد، قطع نظر از اینکه خسارات به تحریم تجاری و اقدامات مرتبط با آن هم قابل انتساب باشد یا خیر، قابل جبران خواهد بود.^{۲۸} به لحاظ اهمیت موضوع و ابهامات موجود در تصمیم

۲۵. S/RES/661-6 August 1990 پس از پایان اشغال کویت، تحریم تجاری با تغییراتی فقط علیه عراق ادامه دارد.

۲۶. بند ۱۶ تصمیم شماره ۱.

۲۷. S/AC. 26/1992/9-6 March 1992، بند ۶/

۲۸. متن کامل بند ۶ تصمیم شماره ۹ به شرح ذیل است:

"The trade embargo and related measures, and the economic situation caused thereby, will not be accepted as the basis for compensation. Compensations will be provided to the extent that Iraq's unlawful invasion and occupation of Kuwait constituted a cause of direct loss, damage or injury which is separate and distinct from the trade embargo and related measures. (Where, for example the full extent of the loss, damage or injury arose as a direct result of Iraq's unlawful invasion and occupation of Kuwait, it should be compensated notwithstanding the fact that it may also be attributable to the trade embargo and related measures). The total amount of compensable losses will be reduced to the extent that those losses could reasonably have been avoided".

شورا، در پایان بند مربوط اعلام شده است که شورا راهنماییهای بیشتری در این خصوص ارائه خواهد کرد تا، در رسیدگی به دعاوی، مورد استفاده کمیسیونرها قرار گیرد. ولی علی‌رغم بحث درباره موضوع در جلسات متعدد شورا تاکنون دستورالعمل دیگری در این خصوص صادر نشده است.*

ج - بدهیها و تعهدات قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ عراق

بند ۱۶ قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت، ضمن تأکید بر اینکه مسئولیت عراق در جبران خسارات مستقیم ناشی از حمله آن کشور به کویت بدون لطمه به بدهیها و تعهدات قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ عراق خواهد بود، براین مطلب تصریح دارد که بدهیهای مذکور از طرق عادی و معمول پرداخت خواهد شد. نتیجتاً، دعاوی ناشی از بدهیها و تعهدات عراق که قبل از حمله به کویت ایجاد شده باشد از صلاحیت

* . در این خصوص رجوع کنید به تصمیم شماره ۱۵ شورای مدیریت که حاوی دستورالعمل شورا درباره نحوه تفسیر بند ۶ تصمیم شماره ۹ است (S/AC. 26/1992/15-4 January 1993).

کمیسیون غرامت خارج است.^{۲۹} از سوی دیگر، قطعنامه شورای امنیت و تصمیمات شورای مدیریت درخصوص معنی دقیق «بدهیهای قبل از جنگ» ساکتانند و در نتیجه، به‌عنوان مثال، روشن نیست در مورد قراردادهایی که قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ اجرا شده و فقط پرداخت تمام یا قسمتی از وجه آن باقی‌مانده یا پرداختهای اقساطی که بر اثر جنگ متوقف شده است چگونه عمل خواهد شد. در صورتی‌که شورای مدیریت تفسیر روشنی از شرط مذکور ارائه نکند موضوع منوط به تصمیم کمیسیونرها در هر مورد خاص خواهد بود.

د- خسارات دادرسی در دعاوی کوچک

طرح دعوی در کمیسیون مجانی و بدون هزینه است. در عین حال، حق‌الوکاله وکیل و سایر هزینه‌هایی که ممکن است خواهانها برای آماده کردن دعاوی ناشی از عزیمت افراد از عراق یا کویت، صدمه بدنی یا

۲۹. در بند ۱۷ قطعنامه ۶۸۷، شورای امنیت کلیه اعلامیه‌های ۲ اوت ۱۹۹۰ به بعد عراق درخصوص لغو بدهیهای خارجی آن کشور را کان لم یکن اعلام کرد و از عراق خواست که با دقت و جدیت به کلیه تعهداتش درخصوص بازپرداخت یا تسویه وامهای خارجی عمل کند.

مرگ یا سایر دعاوی افراد تا سقف یکصد هزار دلار متحمل شوند، به موجب تصمیم شورای مدیریت، قابل جبران نیست.^{۳۰} اینکه در خصوص دعاوی افراد با مبلغ یکصد هزار دلار به بالا و دعاوی شرکتها، دولتها و سازمانهای بین‌المللی حق‌الوکاله وکیل و خسارات دادرسی قابل پرداخت خواهد بود یا خیر، از جمله موضوعاتی است که تحت بررسی شورای مدیریت قرار دارد،^{۳۱} ولی تاکنون در خصوص آن تصمیمی اتخاذ نشده است.*

ه - ادعاهای اتباع عراق

دعاوی اتباع عراق، به جز در صورتی که تابعیت معتبر و واقعی کشور، دیگری را هم نداشته باشند، قابل استماع در کمیسیون نیست.^{۳۲} ملاکهای احراز تابعیت معتبر و واقعی اتباع عراق که

۳۰. بند ۱۶ تصمیم شماره ۱.
۳۱. مسئله پرداخت یا عدم پرداخت بهره یا خسارت تأخیر تأدیه و میزان آن نیز مورد بررسی کمیسیون است و تصمیم راجع به آن بعداً اعلام خواهد شد.
* به موجب تصمیم شماره ۱۶، شورای مدیریت ضمن قبول لزوم پرداخت بهره یا خسارت تأخیر تأدیه از زمان ورود تا تاریخ غرامت، بررسی نحوه محاسبه و پرداخت بهره را به بعد موکول کرده است (S/AC. 26/1992/16-4 January 1993).
۳۲. بند ۱۷ تصمیم شماره ۱ شورای مدیریت.

دارای تابعیت مضاعف هستند و اینکه تاریخ ورود ضرر، تاریخ اقامه دعوی یا تاریخ رسیدگی کمیسیون مبنا قرار خواهد گرفت، از جمله مسائلی است که با تصمیم کمیسیونرها روشن خواهد شد.

و - مطالبه خسارت بابت درد و رنج روحی^{۳۳}

مطالبه خسارت بابت درد و رنج و آلام روحی ناشی از عمل خطا یا زیان آور، در حقوق داخلی بسیاری از کشورها شناخته شده و معمول است و گاهی اوقات مبالغ عظیمی از این بابت مورد مطالعه یا صدور حکم قرار می‌گیرد. این قبیل خسارات در کمیسیون غرامت فقط به صورت محدودی قابل طرح است. شورای مدیریت، ضمن پذیرش قابل طرح بودن دعاوی بابت درد و رنج روحی، کوشیده است تا از طریق مشخص کردن موارد قابل طرح و تعیین مبالغی به عنوان حداکثر مبلغ قابل پرداخت بابت غرامت در هر مورد، علاوه بر محدود کردن دامنه این قبیل دعاوی، وظیفه کمیسیونرها را تسهیل کند.

33 . Pr judice psychologique ou moral يا Mental Pain and Anguish..

مبانی مطالبه خسارت بابت درد و رنج
روحي به هفت گروه به شرح ذیل تقسیم شده
است:

۱. مرگ همسر، فرزند یا یکی از
والدین شخص؛

۲. ورود آسیب شدید بدنی به خود
شخص؛

۳. تجاوز جنسی یا شکنجه شخص؛

۴. مواردی که شخص ناظر بر اعمال
یکی از موارد مذکور در سه گروه قبل به
همسر، فرزند یا یکی از والدین خود
باشد؛

۵. توقیف غیرقانونی یا گروگان
گرفته شدن به مدت بیش از سه روز، یا به
مدت کمتر در صورت وجود خطر قریبالوقوع
جانی برای شخص؛

۶. اجبار به مخفی شدن بیش از سه
روز براساس وجود خطر آشکار مرگ یا
توقیف یا گروگان گرفته شدن؛

۷. از دست دادن کلیه منابع اقتصادی
به نحوی که زندگی شخص یا همسر، فرزند یا

یکی از والدین او در خطر جدی قرار گرفته باشد.^{۳۴}

مبالغی که به عنوان سقف قابل پرداخت به عنوان غرامت در هر یک از موارد فوق در نظر گرفته شده به شرح ذیل است:

در مورد گروه ۱: پانزده هزار دلار برای هر نفر، ولی حداکثر قابل پرداخت به اعضای یک خانواده سی هزار دلار است. گروه ۲: پانزده هزار دلار در صورت نقص عضو، و پنج هزار دلار در مورد آسیبهای خفیف تر.

گروه ۳: پنج هزار دلار.

گروه ۴: دو هزار و پانصد دلار برای هر خواهان، به شرط آنکه کل مبلغ پرداختی به اعضای یک خانواده از پنج هزار دلار بیشتر نشود.

گروه ۵: یک هزار و پانصد دلار به اضافه یکصد دلار بابت هر روز توقیف در عراق یا کویت در صورتی که طول مدت توقیف بیش از سه روز باشد، ولی حداکثر قابل

۳۴. رک. تصمیم شماره ۲ شورای مدیریت (S/AC.26/1991/3-23 October 1991).

پرداخت در هیچ حالتی از ده هزار دلار تجاوز نخواهد کرد.

گروه ۶: یک هزار و پانصد دلار به اضافه پنجاه دلار بابت هر روز اختفای اضافی بیش از سه روز، با سقف حداکثر پنج هزار دلار برای هر خواهان.

گروه ۷: دو هزار و پانصد دلار برای هر خواهان، ولی حداکثر قابل پرداخت به اعضای یک خانواده پنج هزار دلار است.^{۳۵} در صورت وجود تعدد موارد نسبت به یک شخص، مبالغ مذکور با یکدیگر جمع خواهند شد، ولی سقف کلی قابل پرداخت به هر فرد از سی هزار دلار و به هر خانواده از شصت هزار دلار نباید تجاوز کند. توضیح اینکه مبالغ مذکور حداکثر غرامت تعیین شده بابت صدمات غیرمالي ناشی از درد و رنج روحی است و خسارات مالی ناشی از درد و رنج روحی، از قبیل هزینه معالجه یا از دست دادن درآمد، به طور جداگانه قابل مطالبه خواهد بود.

۳۵. رک. تصمیم شماره ۹ شورای مدیریت (S/AC. 26/1992/8-27 January 1992).

ز- دعاوی نظامیان

اعضای نیروهای مسلح کشورهای که در جنگ شرکت داشتند حق مطالبه غرامت بابت صدمات یا خسارات ناشی از مداخله آنها در عملیات نظامی علیه عراق را، به جز در صورت وجود مجموع سه شرط ذیل، ندارند:

۱. خواهان در نتیجه شرکت در عملیات نظامی علیه عراق اسیر شده باشد؛
۲. زیان یا صدمه ناشی از سوء رفتاری باشد که نقض حقوق بین‌الملل انسانی (از جمله کنوانسیون های ۱۹۴۹ ژنو) محسوب می‌شود؛
۳. غرامت مورد مطالعه مطابق با ملاکهای عمومی باشد که شورای مدیریت تعیین کرده است.^{۳۶}

۵

طبقه بندی دعاوی قابل طرح در کمیسیون

دعاوی قابل طرح در کمیسیون در شش گروه به شرح ذیل طبقه‌بندی شده‌اند:^{۳۷}

۳۶. رک. تصمیم شماره ۱۱ شورای مدیریت (S/AC. 26/1992/11-26 June 1992).

۳۷. رک. تصمیمات شماره ۱ و شماره ۷ شورای مدیریت.

گروه A: دعاوی ناشی از عزیمت از عراق یا کویت
گروه B: دعاوی ناشی از آسیب شدید بدنی یا مرگ
گروه C: دعاوی افراد تا سقف یکصد هزار دلار
گروه D: دعاوی افراد که در گروههای قبل قابل طرح نباشد
گروه E: دعاوی شرکتهای خصوصی و دولتی
گروه F: دعاوی دولتها و سازمانهای بین المللی

جهت تسهیل در طرح و رسیدگی دعاوی، دبیرخانه کمیسیون فرمهای مخصوصی برای هر یک از گروههای شش گانه تهیه کرده است و طرح دعوی از طریق پاسخ داده به پرسشهای مطروحه در پرسشنامه صورت میگیرد. هر یک از این فرمها شامل دستورالعمل و توضیحات برای خواهانها نیز هست. اهمیت این فرمها در چهار گروه اول که به دعاوی افراد اختصاص دارند بیشتر است و فرمها جایگزین دادخواست شده اند ولی در دعاوی شرکتهای دولتها و سازمانهای بین المللی، علاوه بر فرم،

معرفی و بررسی مقدماتی... ❖ ۱۵۱

دادخواست جداگانه‌ای نیز باید ارائه شود.

گروه A: دعاوی ناشی از عزیمت از عراق کویت

هرکس در اثر حمله عراق به کویت در فاصله ۲ اوت ۱۹۹۰ (تاریخ شروع حمله عراق به کویت) تا ۲ مارس ۱۹۹۱ (تاریخ آزاد شدن سرزمین کویت) عراق یا کویت را ترک کرده باشد، می‌تواند در این گروه طرح دعوی کند. این گروه از لحاظ تعداد بزرگترین گروه دعاوی خواهد بود و پیش بینی می‌شود که قریب به یک میلیون فقره دعوی در این گروه مطرح شود. از سوی دیگر، بسیاری از کسانی که در این گروه طرح دعوی می‌کنند کارگران مهاجری هستند که در اثر جنگ کار و زندگی خود را از دست داده‌اند و در مضیقه شدید مالی قرار دارند و دولتهای متبوعشان نیز توانایی کمک مؤثر به آنها را ندارند و در نتیجه این افراد توان تحمل انتظار طولانی برای رسیدگی به دعاوی خود را، که مبلغ آن در مقایسه با دعاوی شرکتها و دولتها اندک خواهد بود، ندارند. به همین جهت شورای

مدیریت، علاوه بر در اولویت قرار دادن رسیدگی به این دعاوی، مبلغ دو هزار و پانصد دلار را به عنوان مبلغ ثابت قابل مطالبه به عنوان غرامت ناشی از ترک عراق یا کویت جهت پرداخت به هر یک از خواهانهای این گروه تعیین کرده است تا رسیدگی به این دعاوی تسریع شود.^{۳۸} ورود ضرر و میزان آن نیاز به اثبات ندارد و کمیسیون از رسیدگی به خواسته دعوی فارغ است. تنها مطلبی که هر خواهان باید اثبات کند این است که قبل از ۲ اوت ۱۹۹۰ در عراق یا کویت بوده و بعد از آن تاریخ (تا تاریخ ۲ مارس ۱۹۹۱) این کشورها را ترک کرده است. در واقع، فرض بر این است که هر کس در فاصله بین این دو تاریخ کویت یا عراق را ترک کرده متحمل حداقل دو هزار و پانصد دلار زیان شده است.

دعاوی افراد یک خانواده (مرکب از خواهان، همسر، فرزندان و پدر و مادر او)^{۳۹} باید یکجا و به عنوان یک دعوی

۳۸. بندهای ۱۰ و ۱۱ تصمیم شماره ۱ شورای مدیریت.

۳۹. با توجه به مقررات متفاوت در کشورهای مختلف درخصوص سن رشد و ازدواج، تعریف خانواده به شرح فوق دارای ابهاماتی است.

طرح شود و در آن صوت به جای مبلغ دو هزار و پانصد دلار، مبلغ غرامت برای هر خانواده پنج هزار دلار خواهد بود.

کسانی که در این گروه طرح دعوی می‌کنند حق ندارند دعوای دیگری از بابت زیانهای ناشی از عزیمت از عراق یا کویت در سایر گروهها مطرح کنند، ولی اگر در اثر حمله عراق متحمل زیانهای دیگری شده اند (که مربوط به ترک عراق یا کویت نیست) می‌توانند آن دعوای را در سایر گروهها مطرح سازند.

در عین حال، دعوای ناشی از عزیمت از عراق یا کویت الزاماً نباید در گروه A مطرح شود و کسانی که قصد مطالبه مبلغ بیشتری از مبلغ ثابت تعیین شده برای این گروه را دارند، و قادرند ادعای خود را مدلل کنند، می‌توانند دعوای خود را در گروه C و D مطرح سازند. از سوی دیگر، اگر خواهانی که در گروه A طرح دعوی می‌کند اعلام دارد که در هیچ گروه دیگری دعوی ثبت نخواهد کرد، مبلغ ثابتی که می‌تواند دریافت کند از دو هزار و پانصد دلار به چهار هزار دلار (و در مورد مجموع افراد یک خانواده از پنج هزار

دلار به هشت هزار دلار) افزایش خواهد یافت.

به منظور کاستن از مشکلات دریافت صدها هزار فقره دعوی، و نیز جهت تسریع در رسیدگی به دعاوی این گروه، دبیرخانه علاوه بر توزیع فرم استاندارد، فرم مذکور را به صورت برنامه‌ای کامپیوتری تهیه کرده و آن را در اختیار دولتها قرار داده است تا پس از تکمیل فرمها توسط خواهانها محتویات فرمها روی دیسکتهای کامپیوتری تایپ شود. دولتها فقط دیسکتهای کامپیوتری را تحویل دبیرخانه می‌دهند و فرمهای کاغذی و اسناد و مدارک ضمیمه آن نزد هر دولت باقی می‌ماند تا در صورت لزوم مورد ملاحظه کمیسیونرها قرار گیرد. هر دیسکت کامپیوتری^{۴۰} گنجایش حدود ۷۵۰ فقره دعوی را خواهد داشت. نهایتاً، رسیدگی به دعاوی این گروه از طبق مطابقت دادن اطلاعات موجود در دیسکتهای با اطلاعات موجود در بانکهای اطلاعاتی که دبیرخانه تهیه می‌کند و به صورت کامپیوتری صورت خواهد گرفت.

۴۰. با مشخصات ۳/۵ اینچ و HD.

گروه B: دعاوی ناشی از آسیب شدید^{۴۱} بدنی یا مرگ

این گروه مخصوص دعاوی کسانی است که در اثر حمله عراق به کویت متحمل ضرب و جرح یا صدمه بدنی شدید شده یا اینکه همسر، فرزند یا یکی از والدین خود را از دست داده‌اند. طرح دعوی در این گروه باید روی فرم مخصوصی صورت گیرد که دبیرخانه کمیسیون آن را تهیه کرده و همراه با دستورالعمل لازم برای خواهانها در اختیار دولتها قرار داده است. مبلغ غرامت قابل پرداخت در این گروه نیز مبلغ ثابت دو هزار و پانصد دلار است و خواهانهایی که بتوانند ادعایشان را ثابت کنند، مبلغ مذکور را دریافت خواهند کرد. درخصوص ادعاهای ناشی از مرگ یکی از بستگان، افراد یک خانواده باید ادعایشان را توأماً و از طریق یک فرم مطرح کنند و حداکثر مبلغ قابل پرداخت ده هزار دلار است.^{۴۲}

41 . Atteintes aux personnes یا Serious Personal Injury.

۴۲ . تصمیم شماره ۱ شورای مدیریت.

در مورد آسیب شدید بدنی، صرف اثبات وقوع و تاریخ آن و در مورد مرگ یکی از بستگان، صرف اثبات وقوع آن و رابطه قرابت کافی است و نیازی به اثبات ورود ضرر یا میزان آن نیست. در صورتی که میزان ضرر قابل اثبات بیش از دو هزار و پانصد دلار باشد، خواهان می‌تواند بقیه ادعای خود را در گروه C یا D مطرح کند. در آن صورت، مبلغ دو هزار و پانصد دلاری که خواهان از بابت طرح دعوی در گروه B دریافت می‌کند نوعی حکم موقت محسوب خواهد شد.

نکته قابل توجه اینکه شورای مدیریت براساس مطالعاتی که دبیرخانه انجام داده است «آسیب شدید بدنی» را تعریف کرده و تعریف مذکور ملاک قابل طرح بودن دعاوی ناشی از آسیبهای جسمی است.^{۴۳}

۴۳. آسیب شدید بدنی در تصمیم شماره ۳ شورای مدیریت (S/AC. (26/1991/3-23 Oct. 1991) چنین تعریف شده است:

“1. “Serious personal injury” means:

- (a) Dismemberment;
- (b) Permanent or temporary significant disfigurement, such as substantial change in one’s outward appearance;
- (c) Permanent or temporary significant loss of use or limitation of use of a body organ, member, function or system;
- (d) Any injury which, if left untreated, is unlikely to result in the full recovery of the injured body area, or is likely to prolong such full recovery.

معرفی و بررسی مقدماتی... ❖ ۱۵۷

به‌علاوه، باید توجه داشت که دعاوی بابت درد و رنج روحی قابل طرح در این گروه نیست و باید در گروه C طرح شود. رسیدگی به دعاوی مطروحه در گروه B نیز در اولویت قرار دارد و به سرعت صورت خواهد گرفت.

گروه C: دعاوی افراد تا سقف یکصد هزار دلار

هر نوع خسارت وارده به افراد در اثر حمله عراق به کویت و تصرف آن کشور تا مبلغ یکصد هزار دلار در این گروه قابل طرح است.^{۴۴} در صورتی که میزان خسارات بیش از یکصد هزار دلار باشد، خواهان می‌تواند کل دعوی را در گروه D مطرح کند و یا به جهت تسهیلات مقرر برای دعاوی گروه D، یکصد هزار دلار اول را در گروه C و بقیه را در گروه D.

2. For purposes of recovery before the Compensations Commission, "serious personal injury" also includes instances of physical or mental injury arising from sexual assault, torture, aggravated physical assault, hostage-taking or illegal detention for more than three days or being forced to hide for more than three days on account of a manifestly well-founded fear for one's life or of being taken hostage or illegally detained.

3. "Serious personal injury" does not include the following: bruises simple strains and sprains, minor burns, cuts and wounds; or other irritations **not requiring a course of medical treatment.**

۴۴. تصمیم شماره ۱ شورای مدیریت.

طرح دعوی در این گروه نیز از طریق فرم مخصوصی صورت می‌گیرد که دبیرخانه آن را در اختیار دولتها قرار داده است. این فرم، علاوه بر صفحه مشخصات خواهان و صفحه مربوط به امضا و تصدیق مندرجات، دارای ۸ صفحه است که هر یک به نوع خاصی از دعوی به شرح ذیل اختصاص داده شده است:

۱. خسارات ناشی از عزیمت، عدم امکان ترک یا تصمیم به عدم مراجعت به عراق یا کویت، گروگان‌گیری و سایر انواع توقیف غیرقانونی
۲. خسارات ناشی از آسیب شدید بدنی
۳. خسارات ناشی از مرگ همسر، فرزند، پدر و مادر.
۴. ضررهای وارده به اموال منقول
۵. ضررهای مربوط به از دست دادن حسابها و سپرده‌های بانکی
۶. از دست دادن درآمد، دستمزد پرداخت نشده یا حمایت مالی
۷. ضررهای وارده به اموال غیرمنقول.
۸. ضررهای تجاری.

به علاوه، در هر فرم صفحه ای نیز برای ذکر خلاصه دعاوی مطروحه در نظر گرفته شده است.

هر خواهان باید علاوه بر ذکر نام و مشخصات خود مبلغ، نوع و علت وقوع هر قلم از خسارات را ذکر و دلایل و مدارك مؤید ادعا را ارائه کند. خواهانها باید مشخص کنند که غرامتی اعم از نقدي یا جنسي قبلاً دریافت کرده اند یا خیر.

رسیدگی به دعاوي این گروه نیز در اولویت قرار دارد و بار اثبات ادعا نسبت به گروههاي بعدي سبکتر است. به لحاظ آنکه پیشبینی می شود تعداد دعاوي که در این گروه مطرح خواهد شد به چند صد هزار فقره بالغ شود، رسیدگی به دعاوي این گروه از طریق «نمونه برداري»^{۴۵} صورت خواهد گرفت. پس از بررسی مقدماتی دعاوي در دبیرخانه و گروه بندی آنها، کمیسیونرها راجع به دعاوي نمونه از هر گروه تصمیم خواهند گرفت و سپس نتیجه به بقیه دعاوي تعمیم خواهد یافت. جزئیات این روش که دارای سوابقی هم در حقوق داخلی پاره ای از

45. Sampling.

کشورهاست مورد بررسی و مطالعه دبیرخانه است.

گروه D : سایر انواع دعاوی افراد که در سه گروه قبلی قابل طرح نباشد

این گروه عمدتاً مخصوص افرادی است که میزان خسارات مورد مطالبه آنها متجاوز از یکصد هزار دلار است.^{۴۶} همانطور که قبلاً اشاره شد، خواهان می‌تواند کل ادعای بیش از یکصد هزار دلار را در گروه D طرح کند یا یکصد هزار دلار اول را در گروه C و بقیه را در گروه D. تفاوت این دو روش از تفاوت‌های عمده بین دعاوی گروه‌های C و D به شرح ذیل ناشی می‌شود:

- دعاوی گروه C از لحاظ رسیدگی در اولویت قرار دارند؛
- بار اثبات ادعا در دعاوی گروه C سبکتر است و حداقل دلیل قابل ارائه کافی خواهد بود؛
- رسیدگی به دعاوی گروه C براساس نمونه‌برداری صورت خواهد گرفت.

۴۶. تصمیم شماره ۷ شورای مدیریت.

علاوه بر ادعاهای با مبلغ بیش از یکصد هزار دلار، زیانهای ناشی از مساعدت یا پرداخت وجه به دیگران که بابت خسارات قابل طرح در کمیسیون صورت گرفته باشد، صرفنظر از میزان و مبلغ آن، منحصرأ در گروه D قابل طرح است.

طرح دعوی در این گروه نیز از طریق فرم مخصوصی صورت می‌گیرد که دبیرخانه در اختیار دولتها قرار داده است. این فرم از بسیاری جهات شبیه فرم C است، ولی به لحاظ اهمیت بیشتر دعاوی گروه D فرم کاملتری است و اطلاعات جامع‌تری درخصوص هر دعوی در اختیار کمیسیون قرار می‌دهد همانند گروه C، خواهانهای این گروه نیز مکلفند هر نوع غرامت نقدی یا جنسی را که از هر منبعی دریافت کرده باشند اعلام و از کل مبلغ مورد مطالبه کسر کنند.

در این گروه از دعاوی، خواهانها باید دلایل و مدارک کافی برای اثبات ورود هر ضرر و میزان آن ارائه کنند. کمیسیونرها به هر یک از دعاوی این گروه علی‌الاصول جداگانه رسیدگی خواهند کرد، ولی دعاوی که دارای مسائل مهم موضوعی و حکمی مشترک هستند حتی‌المقدور توأماً

بررسی خواهند شد. در دعاوی بسیار بزرگ یا پیچیده، کمیسیونرها می‌توانند درخواست لوایح کتبی بیشتری کنند یا جلسات رسیدگی شفاهی تشکیل دهند.^{۴۷}

گروه E : دعاوی شرکتهای خصوصی و دولتی

دعاوی شرکتهای و سایر اشخاص حقوقی خصوصی و همچنین دعاوی مؤسسات و شرکتهای تجاری عمومی در این گروه طرح خواهند شد.^{۴۸} کمیسیون برای این گروه نیز فرم مخصوصی تهیه کرده که برای هر دعوی باید تکمیل شود. اطلاعات مندرج در فرم E عمدتاً جهت تهیه آمارهای کامپیوتری و طبقه‌بندی دعاوی دارای مسائل موضوعی و حکمی مهم مشترک به منظور رسیدگی توأم آنها در مورد استفاده دبیرخانه قرار خواهد گرفت. به علاوه، خواهانهای این گروه مکلفند، علاوه بر تکمیل فرم، برای هر دعوی دادخواست جداگانه‌ای هم ارائه کنند و در آن دعاوی خود را توضیح دهند. دادخواست باید مستند به اسناد و مدارک یا انواع دلایل دیگر جهت اثبات

۴۷. ماده ۳۸ «قواعد موقت برای رسیدگی به دعاوی».

۴۸. همان مأخذ.

شرایط ورود ضرر و میزان آن باشد. از جمله، خواهانها باید گروهی ثبت یا تأسیس شرکت را به منظور اثبات وجود آن در تاریخ ورود ضرر و تاریخ ثبت دعوی ارائه کنند. به علاوه، در دستورالعمل برای خواهانها که به ضمیمه فرم E برای دولت‌ها ارسال شده است، دبیرخانه کمیسیون توصیه کرده که تاریخ و نوع هر خسارت و مبنای صلاحیت کمیسیون، وقایع مؤید ادعا، مبنای حقوقی هر خسارت و مبلغ غرامت مورد مطالبه با توضیح درخصوص نحوه محاسبه آن در دادخواست ذکر شود.

رسیدگی به دعاوی این گروه به همان ترتیب دعاوی گروه D صورت می‌گیرد و هر يك از دعاوی جداگانه مورد بررسی کمیسیونرها واقع خواهد شد. در دعاوی بسیار بزرگ یا پیچیده ممکن است تبادل لوایح کتبی صورت گیرد یا جلسات رسیدگی شفاهی برگزار شود.

گروه F : دعاوی دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی

آخرین گروه از دعاوی به دعاوی دولتها و سازمانهای بین‌المللی اختصاص داده شده است. هر دولت می‌تواند دعاوی مربوط به خود، سازمانهای سیاسی، وزارتخانه‌ها و مؤسسات غیرتجاری تحت کنترل خویش را در این گروه مطرح سازد.^{۴۹}

از لحاظ انواع خسارات قابل مطالبه، ضررهای وارده به اموال، خسارات و هزینه‌های ناشی از تخلیه اتباع هر کشور از عراق و کویت و نیز خسارات ناشی از مساعدت یا پرداختهای به دیگری - به شرط آنکه به‌موجب تعهدات و بابت زیانهای مستقیماً ناشی از حمله عراق به کویت باشد - در این گروه قابل طرح است.

خسارات مستقیم ناشی از لطمه به محیط زیست یا از بین رفتن منابع طبیعی از جمله سایر دعاوی است که دولتها می‌توانند در این گروه مطرح کنند. به‌موجب تصمیم شماره ۷ شورای مدیریت کمیسیون، خسارات وارده به محیط زیست یا منابع طبیعی، بدون قید انحصار، شامل

۴۹. همان مأخذ.

خسارات و هزینه‌های ناشی از موارد ذیل خواهد بود:

– عملیات مربوط به خنثی و متوقف کردن لطمه به محیط زیست، از جمله هزینه‌های مستقیماً ناشی از مبارزه با آتش چاههای نفت یا جریان نفت در آبهای ساحلی یا بین‌المللی؛

– اقدامات متعارفی که به‌منظور بهبود و بازسازی محیط زیست تاکنون انجام گرفته یا انجام آن در آینده ضروری باشد؛

– نظارت و بررسی‌های متعارف محیط زیست به‌منظور ارزیابی ضرر، کاهش دادن میزان آن و بازسازی محیط زیست؛

– نظارت متعارف بر بهداشت عمومی و انجام معاینات پزشکی به‌منظور بررسی و مبارزه با خطرهای اضافی که در نتیجه لطمه به محیط زیست برای سلامتی افراد ایجاد شده است؛

اتلاف منابع طبیعی یا لطمه به آن.

برای هر یک از دعاوی این گروه نیز فرم به‌خصوصی باید تکمیل شود. اطلاعات ارائه شده در فرم به‌منظور تهیه آمار و طبقه‌بندی دعاوی که دارای مسائل مهم

موضوعي و حکمي مشترك هستند مورد بهره‌برداري دبیرخانه واقع خواهد شد. در عين حال، دولتها و سازمانهاي بين‌المللي، علاوه بر تکميل فرم، بايد در هر مورد دادخواستي هم جهت ايضاح ادعاهایشان ارائه کنند. دادخواست بايد مستند به اسناد و دلايل جهت اثبات شرايط ورود ضرر و ميزان آن باشد.

رسيدگي به دعاوي اين گروه نيز همانند گروههاي D و E صورت مي‌گيرد. کميسيونرها هر يك از دعاوي را جداگانه بررسي خواهند کرد و در دعاوي بسيار بزرگ يا پيچيده ممکن است تبادل لوايح کتبي يا تشکيل جلسات رسيدگي را ضروري بدانند.

۶

نحوه و مهلت ارائه دعاوي به کميسيون

الف - دعاوي اشخاص حقيقي

دعاوي اشخاص حقيقي (دعاوي گروههاي A, B, C و D) را دولتها به کميسيون ارائه خواهند کرد و افراد حق مراجعه مستقيم به کميسيون را ندارند. هرگونه وجوهي نيز که در نهايت بابت دعاوي مطروحه

معرفي و بررسي مقدماتي... ❖ ۱۶۷

قابل پرداخت تشخیص داده شود، به دولتها پرداخت خواهد شد و هر دولت مسئولیت توزیع وجوه بین اتباع خود را به عهده خواهد داشت.

هر دولت ادارات یا مرکزی را جهت دریافت دعاوی اتباع خود تعیین می‌کند و افرادی که قصد طرح دعوی در کمیسیون را دارند ادعاهای خود را به آن ادارات یا مرکز تحویل خواهند داد.^{۵۰}

هر دولت می‌تواند علاوه بر دعاوی اتباع خود، در صورت تمایل، دعاوی سایر اشخاصی را هم که در سرزمین آن کشور سکونت دارند نزد کمیسیون به ثبت برساند، ولی هر دعوی را فقط يك دولت می‌تواند طرح کند.

دولتها دعاوی افراد را یکجا یا به دفعات نزد کمیسیون ثبت خواهند کرد، ولی هر بار که دولتی مجموعه‌ای از دعاوی را نزد کمیسیون به ثبت رساند باید گواهی کند که، براساس اطلاعاتی که در دسترس دارد، خواهانها اتباع یا افراد مقیم در آن کشور هستند و موجبی به نظر نمی‌رسد که

۵۰. این تکلیف را در ایران وزارت امور خارجه به عهده گرفته است و کسانی که قصد اقامه دعوی دارند باید به قسمت مربوطه در وزارت امور خارجه مراجعه کنند.

اطلاعات ارائه شده در دعاوی خلاف واقع باشد.

دعاوی کسانی که در موقعیتی نیستند که بتوانند از طریق دولت به خصوصی دعاوی خود را ارائه کنند (مانند فلسطینی‌ها) و نیز افراد بدون تابعیت و سایر کسانی که در وضعیتی مشابه قرار دارند، به موجب توافقی‌هایی^{۵۱} که بین دبیر اجرایی کمیسیون و «دفتر کمک و کار سازمان ملل متحد برای آوارگان فلسطین در خاورمیانه»^{۵۲} و «برنامه توسعه سازمان ملل»^{۵۳} به عمل آمده است، از طریق آن سازمانها نزد کمیسیون ثبت خواهد شد و سازمانهای مذکور وظیفه توزیع و جمع‌آوری فرمها و راهنمایی افراد و سایر وظایف دولتها را در این خصوص به عهده خواهند داشت.

مهلت ثبت دعاوی گروههای A, B و C را شورای مدیریت کمیسیون هیجده ماه از تاریخ انتشار فرم دعاوی تعیین کرده است. با توجه به اینکه فرمها را

۵۱. این موافقتها براساس تصمیم شماره ۵ شورای مدیریت (S/AC. 26/1991/5-23 Oct. 1991) صورت گرفته است.

52. UNRWA.

53. UNDP.

دبیرخانه در تاریخ اول ژانویه ۱۹۹۱ در دسترس دولتها قرار داده است، مهلت ثبت دعاوی در این سه گروه در ابتدای ماه ژوئیه ۱۹۹۳ به پایان می‌رسد.^۴ با وجود این، شورای مدیریت دولتها را تشویق کرده است که دعاوی خود را ظرف شش ماه اول مهلت ثبت کند.*

در دعاوی گروه D دوره ثبت دوازده ماه است^۵ که، با توجه به تاریخ انتشار فرم آن، از اول ژوئیه ۱۹۹۲ آغاز می‌شود و در ابتدای ژوئیه ۱۹۹۳ به پایان می‌رسد.*

مهلت ثبت دعاوی افراد در دو مورد طولانی‌تر است:

۱- دعاوی اشخاص بابت خسارات و صدمات جسمی ناشی از خطرات برای بهداشت عمومی و ایمنی که بعد از انقضای مهلت

۵۴. رك. نامه مورخ ۲۰ دسامبر ۱۹۹۱ دبیر اجرایی کمیسیون به دولتها.

* . با این حال، به درخواست تعدادی از کشورها، شورای مدیریت مهلت ثبت دعاوی افراد را به مدت سه ماه دیگر و تا اول اکتبر ۱۹۹۳ تمدید کرده است.

۵۵. رك. نامه مورخ ۱۵ ژوئن ۱۹۹۲ دبیر اجرایی کمیسیون به دولتها.

* . شورای مدیریت اخیراً موافقت کرده است که دعاوی افراد در این گروه، تا تاریخ اول ژانویه ۱۹۹۴ قابل ثبت باشد.

ثبت یا در خلال يك سال قبل از انقضای
آخرین مهلت ثبت دعاوی رخ دهد؛
۲- دعاوی اشخاصی که تا انقضای مهلت
ثبت دعاوی یا تا تاریخی با فاصله کمتر
از يك سال تا پایان مهلت ثبت، در عراق
بازداشت باشند.

دعاوی مشمول گروه اول، که بیشتر
ناظر به انفجار مین‌های بجا مانده از
زمان جنگ و خطرات آن است، باید ظرف
مهلت يك سال از تاریخ وقوع زیان یا
صدمه، و دعاوی مشمول گروه دوم باید ظرف
مهلت يكسال از تاریخ آزاد شدن یا فوت
(اعم از حقیقی یا فرضی) شخصی که
بازداشت بوده است، به کمیسیون ارائه
شوند. در عین حال، علی‌رغم اینکه ممکن
است تاریخ وقوع یا احراز پاره‌ای‌ها
سالها بعد و پس از تعطیل کمیسیون باشد،
دعاوی فقط تا احراز پاره‌ای‌ها سالها
بعد و پس از تعطیل کمیسیون باشد، دعاوی
فقط تا زمانی که کمیسیون دایر است قابل
طرح هستند. به همین جهت، دبیر اجرایی
مكلف است هر زمان که تشخیص دهد رسیدگی
به دعاوی باقی‌مانده نزد کمیسیون بیش از
يك سال به طول نخواهد انجامید، مراتب

معرفی و بررسی مقدماتی... ❖ ۱۷۱

را به شوراي مدیریت اعلام کند تا شورا تاريخي را که حداقل سه ماه از تاريخ تصميم آن فاصله داشته باشد به عنوان آخرين مهلت ثبت اين دعاوي تعيين نمايد.^{۵۶}

ب - دعاوي شرکتها و ساير اشخاص حقوقي

همانند اشخاص حقيقي، اشخاص حقوقي نیز حق مراجعه مستقيم به کمیسیون را ندارند و ادعاهای شرکتها و ساير اشخاص حقوقي خصوصي و همچنین موسسات تجاري دولتي باید از طریق دولتها به کمیسیون ارائه شود. هر دولت می تواند دعاوي شرکتها و ساير اشخاص حقوقي را که در تاريخ بروز ادعا تحت قوانین آن ثبت یا تشکیل شده باشند به کمیسیون ارائه کند. در مورد «شرکتها» یا «سرمایه گذاریهای مشترك»،^{۵۷} اگر دولتهای مربوط توافق کنند، يك دولت می تواند كل ادعا را از جانب اتباع و شرکتهای همه دولتهای درگیر ثبت کند، ولي در هیچ

۵۶. رك. تصميم شماره ۱۲ شوراي مدیریت کمیسیون (S/AC. 26/1992/12/12-25 Sep. 1992).

57. Joint Ventures.

حالتی نباید یک دعوی از طریق دو دولت به ثبت برسد.

شرکتها و سایر اشخاص حقوقی مکلفند از دولت محل ثبت یا تشکیلشان درخواست کنند که دعاوی آنها را به کمیسیون ارائه دهد. در صورتی که دولت محل ثبت یا تشکیل شرکت، ظرف مهلتی که کمیسیون برای ثبت این گروه از دعاوی تعیین کرده است، دعاوی آن را به ثبت نرساند شرکت میتواند، ظرف مهلت سه ماه از تاریخ پایان مهلت ثبت دعاوی، ادعاهای خود را مستقیماً در کمیسیون ثبت کند. در آن صورت شرکت باید، ضمن رعایت سایر شرایط مقرر برای طرح دعوی، کتباً توضیح دهد که چرا آن دعاوی از طریق دولت به ثبت نمیرسد. در چنین حالتی، هر حکمی که به نفع شرکت یا سایر اشخاص حقوقی صادر شود مستقیماً به شخص حقوقی پرداخت خواهد شد.

مهلت ثبت دعاوی در گروه E ابتدا یک سال از تاریخ انتشار فرم مربوط تعیین شد^{۵۸} ولی متعاقباً، به لحاظ دشواریهایی که دبیرخانه کمیسیون با آنها روبرو بود، قرار شد مبدأ یک سال، شش ماه پس

۵۸. تصمیم شماره ۷ شورای مدیریت.

از انتشار فرم باشد. این فرمها در تاریخ اول ژوئیه ۱۹۹۲ در دسترس دولتها قرار داده شده است.^{۵۹} به این ترتیب، مهلت ثبت دعاوی این گروه در ابتدای ژانویه ۱۹۹۴ به پایان خواهد رسید.*

ج - دعاوی دولتها و سازمانهای بین‌المللی

دعاوی دولتها و سازمانهای بین‌المللی مستقیماً در کمیسیون به ثبت می‌رسند. منظور از سازمان بین‌المللی، سازمانهای بین‌المللی حقوق بین‌الملل عمومی است^{۶۰} و سازمانهای غیردولتی^{۶۱} را دربرنمی‌گیرد. برخلاف دولتها، سازمانهای بین‌المللی نمیتوانند از جانب دیگران دعوایی را به ثبت برسانند و فقط مجاز به ثبت دعاوی خود هستند.

مهلت ثبت دعاوی در این گروه نیز یک سال است که از شش ماه پس از انتشار فرم

۵۹. رك. نامه مورخ ۲۲ ژوئن ۱۹۹۲ دبیر اجرایی کمیسیون به دولتها.

* . شایان ذکر است که شورای مدیریت، مهلت ثبت دعاوی شرکتها را نیز به مدت سه ماه، یعنی تا اول آوریل ۱۹۹۴ تمدید کرده است.

60. International organizations of States.

61. Non Governmental Organizations.

F آغاز می‌شود.^{۶۲} با توجه به اینکه دبیرخانه فرم مذکور را در تاریخ اول اوت ۱۹۹۲ در اختیار دولتها قرار داده است، مهلت یکساله در تاریخ اول فوریه ۱۹۹۴ به پایان خواهد رسید.*

با وجود این، به لحاظ اهمیت دعاوی ناشی از خسارات وارده به محیط زیست، اینکه ممکن است میزان وسعت این خسارات تا فوریه ۱۹۹۴ کاملاً مشهود نشود یا مطالعات و بررسی‌هایی که به‌منظور ارزیابی خسارات لازم است نیازمند مدت طولانی‌تری باشد، شورای مدیریت مهلت ثبت دعاوی ناشی از لطمات وارده به محیط زیست را به مدت سه سال تمدید کرده است. بنابراین، دولتها و سازمانهای بین‌المللی می‌توانند این قبل دعاوی را تا اول فوریه ۱۹۹۷ نزد کمیسیون به ثبت رسانند.^{۶۳}

۷

۶۲. رك. نامه مورخ ۱۶ ژوئیه ۱۹۹۲ دبیر اجرایی به دولتها (S/AC. 26/1992/12-25 Sep. 1992).

* . شورای مدیریت مهلت ثبت دعاوی دولتها را نیز به مدت سه ماه یعنی تا اول مه ۱۹۹۴، تمدید کرده است.

۶۳. تصمیم شماره ۱۲ شورای مدیریت کمیسیون.

آیین دادرسی

آیین دادرسی کمیسیون مجموعه‌ای از مقررات است که دبیرخانه براساس تصمیمات شورای مدیریت درخصوص نحوه بررسی دعاوی، قطعنامه‌های مرتبط شورای امنیت و گزارش مورخ ۲ مه ۱۹۹۱ دبیرکل سازمان ملل و با توجه به قواعد داوری آنسیترال^{۶۴} و قواعد پاره‌ای از سازمانهای داوری و قضایی بین‌المللی تهیه کرده و بعد از بحث و بررسی آن در اجلاسهای متعدد شورای مدیریت، سرانجام در ۲۶ ژوئن ۱۹۹۲ به‌عنوان «قواعد موقت برای رسیدگی به دعاوی»^{۶۵} به تصویب شورا رسیده است.

الف - شرایط طرح دعوی

دعاوی باید در مرکز کمیسیون در مقر سازمان ملل در ژنو به دبیرخانه تحویل شوند (ماده ۴). دعاوی باید روی فرمهای مخصوصی که دبیرخانه توزیع کرده است طرح شوند (ماده ۶). در مواردی که فرمها به زبان دیگری غیر از انگلیسی ارائه

۶۴. UNCITRAL Arbitration Rules (قواعد داوری کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل).

65. Provisional Rules for Claims Procedure (S/AC. 26/1992/10-26 June 1992).

می‌شوند، ترجمه انگلیسی فرمها نیز باید ارائه شود و ترجمه ارائه شده در رسیدگی به دعاوی مبنا قرار خواهد گرفت. در مورد دعاوی گروه‌های A، B و C ارائه ترجمه انگلیسی دلایل و مدارک ضمیمه فرمها هنگام طرح دعوی ضروری نیست ولی دبیرخانه می‌تواند، در صورت ضرورت، از هر دولت درخواست کند که ترجمه ضمیمه تعدادی از دعاوی را تهیه نماید. در مورد گروه‌های D، E و F علاوه بر فرمها کلیه ضمیمه و مدارک نیز باید به انگلیسی یا همراه با ترجمه انگلیسی ارائه شوند. در مورد جلسات رسیدگی، در موارد ضروری، دبیر اجرایی ترتیبات لازم برای ترجمه زبانهای رسمی سازمان ملل به یکدیگر را به عمل خواهد آورد (ماده ۶).
دعاوی گروه‌های B و C در سه نسخه و دعاوی گروه‌های D، E و F باید در پنج نسخه ثبت شوند (ماده ۸).^{۶۶} دعاوی گروه A منحصراً به صورت کامپیوتری و با ارائه

۶۶. تعداد نسخ لازم در دعاوی گروه‌های D، E و F به موجب ماده ۸ قواعد نه نسخه است ولی دبیر اجرایی براساس اختیاراتی که به موجب قواعد داراست تعداد نسخ را از نه نسخه به پنج نسخه کاهش داده است (رک. نامه مورخ ۱۶ اکتبر ۱۹۹۲ دبیر اجرایی کمیسیون به دولتها).

سه نسخه از دیسکتهای کامپیوتری حاوی دعاوی قابل ثبت خواهند بود. کلیه مکاتبات بین دبیرخانه کمیسیون و هر دولت از طریق هیئت نمایندگی دائم آن دولت در مقر سازمان ملل در ژنو صورت می‌گیرد. جز در مواردی که دولتی نماینده دیگری انتخاب و معرفی کند، رئیس هیئت نمایندگی هر کشور در سازمان ملل در ژنو به‌عنوان نماینده آن نزد کمیسیون تلقی خواهد شد (ماده ۹).

ب - ثبت و بررسی مقدماتی دعاوی

بعد از دریافت هر دعوی یا گروهی از دعاوی، دبیرخانه وصول آن را به فرستنده اعلام و سپس بررسی می‌کند که ارائه دعاوی توسط اشخاص مجاز^{۶۷} و ظرف مهلت تعیین شده صورت گرفته است یا خیر (ماده ۱۱). دعاوی اشخاص غیرمجاز به فرستنده اعاده و دعاوی خارج از مهلت جهت تصمیم درخصوص

۶۷. اشخاص مجاز شامل (۱) دولتها، (۲) سازمانهای بین‌المللی، (۳) شرکتهایی که حق دارند مستقیماً دعاوی خود را در کمیسیون طرح کنند، و (۴) مراجع یا افرادی است که کمیسیون جهت ارائه دعاوی افراد بدون تابعیت یا با وضعیت مشابه منصوب کرده است.

رد یا قبول آنها به شورای مدیریت گزارش می‌شوند (ماده ۱۲).

دعاوی که اشخاص مجاز ظرف مهلت‌های مقرر طرح کرده باشند به ثبت می‌رسد و مأمور ثبت دبیرخانه رسیدی حاوی مشخصات دعاوی و شماره‌ای که به آن اختصاص داده شده است برای فرستنده ارسال می‌دارد (ماده ۱۳).

پس از این مرحله، دبیرخانه بررسی می‌کند که دعاوی مطروحه واجد شرایط شکلی که برای طرح دعوی تعیین شده است هستند یا خیر (ماده ۱۴). در مورد دعاوی ناقص، دبیرخانه موارد نقص را به شخص یا مرجعی که دعوی را ارائه کرده است اخطار می‌کند و در صورتی که ظرف شصت روز نقایص برطرف نشود، دعوی ثبت شده تلقی نخواهد شد (ماده ۱۵).

ج - اطلاع عراق و سایر کشورها از دعاوی مطروحه و اظهارنظر آنان

اطلاع عراق از دعاوی مطروحه و اظهارنظر آن درخصوص دعاوی از طریق مکانیسمی صورت می‌گیرد که در ماده ۱۶ قواعد موقتی پیش‌بینی شده است. به‌موجب

ماده ۱۶ دبیر اجرایی کمیسیون مکلف است حداقل هر سه ماه یک بار گزارشی از دعاوی دریافت شده به شورای مدیریت ارائه کند. در این گزارش تعداد و گروه دعاوی که هر دولت ثبت کرده است، مبلغ خواسته و نیز مسائل مهم موضوعی و حکمی دعاوی ذکر خواهد شد.

گزارش دبیر اجرایی فوراً برای دولت عراق و دولتها و سازمانهای بین‌المللی که طرح دعوی کرده‌اند ارسال می‌شود تا اطلاعات اضافی و نظراتشان را درخصوص گزارش دبیر اجرایی جهت ارائه به کمیسیونرها به دبیرخانه تسلیم کنند. مهلت اظهارنظر عراق و سایر دولتها درخصوص دعاوی گروههای A، B و C سی روز درخصوص سایر دعاوی نود روز از تاریخ انتشار گزارش دبیر اجرایی است. مهلت‌های تعیین شده قابل تمدید نیست (ماده ۱۶).

د - طبقه‌بندی و ارائه دعاوی به کمیسیونرها

به منظور تسهیل وظایف کمیسیونرها و اطمینان از اعمال رویه واحد درخصوص دعاوی مشابه، دبیرخانه دعاوی را براساس

نوع و مبلغ دعوي و مشابهت‌هاي موضوعي و حکمي طبقه‌بندي مي‌کند (ماده ۱۷). بعد از انتصاب کمیسیونرها، دبیر اجرایی تعداد دعاويي را که به هر هیئت اختصاص داده شده است همراه با نتیجه بررسی‌هاي مقدماتي دبیرخانه، اطلاعات و نظراتي که دولت عراق و سایر دولتها براساس ماده ۱۶ قواعد ارائه کرده‌اند و نیز هر اطلاع دیگری را که برای کار کمیسیونرها مفید بدانند به آن هیئت جهت بررسی ارائه مي‌کند (ماده ۳۲)

ه - رسیدگی به دعاوي

رسیدگی به دعاوي گروه‌هاي A، B و C به سرعت و با رعایت اولویت صورت مي‌گیرد. در مورد دعاوي گروه A،* دبیرخانه هر دعوي را به کمک کامپیوتر با اطلاعاتي که درخصوص تعداد و مشخصات خارجیان درکویت و عراق، تاریخ، مسیر و نحوه عزیمت آنها فراهم آورده است مطابقت مي‌کند و اگر حضور خواهان در کویت یا عراق و عزیمت او قبل از ۲ مارس

*. تعداد این دعاوي هم اکنون بیش از يك میلیون فقره است.

۱۹۹۱ تأیید شود نتیجه را برای بررسی به کمیسیونرها ارائه می‌دهد.

به لحاظ تعداد عظیم دعاوی گروه C** بررسی آنها از طریق نمونه برداری انجام خواهد شد. پرونده‌های نمونه را دبیرخانه براساس بررسی دقیق کلیه پرونده‌ها و با توجه به مسائل حقوقی و موضوعی مطروحه در آنها، میزان دلایل ارائه شده و نظرات متخصصان آمار انتخاب خواهد کرد. پس از اظهار نظر کمیسیونرها در خصوص پرونده‌های نمونه، دبیرخانه با کمک برنامه‌های کامپیوتری، تصمیمات کمیسیونرها را نسبت به بقیه دعاوی ارائه شده به هر هیئت از کمیسیونرها اعمال و نتیجه را جهت بررسی نهایی به کمیسیونرها ارائه خواهد کرد.

شمار پرونده‌های گروه B در مقایسه با شمار پرونده‌های گروه‌های A و C اندک است و پیش‌بینی می‌شود که در مجموع از چهار هزار فقره تجاوز نکند. به همین جهت، دبیرخانه در نظر دارد دعاوی گروه B را برمبنای تاریخ ثبت دعاوی در سه

** تعداد دعاوی گروه c نهایتاً به بیش از چهارصد هزار فقره بالغ خواهد شد.

دسته براي اظهارنظر به کمیسیونرها ارائه کند. کمیسیونرها براي اتخاذ تصميم در مورد هر دسته از دعاوي چهار ماه مهلت خواهند داشت. قبل از ارائه دعاوي گروه B به کمیسیونرها، دبیرخانه هر دسته را براساس مسائل موضوعي و حکمي مشترك در پرونده‌ها به گروههاي کوچکتر طبقه‌بندی خواهد کرد تا کمیسیونرها بتوانند ابتدائاً در مورد مسائل عمومي مشترك هر گروه از پرونده‌ها اظهارنظر کرده، سپس بر آن اساس هر پرونده را جداگانه بررسی کنند.

اظهارنظر کمیسیونرها درخصوص دعاوي که در اولویت قرار دارند براساس مدارك موجود در پرونده و با توجه به نتیجه بررسی‌هاي مقدماتي دبیرخانه و سایر اطلاعاتي که دبیر اجرايي به هیئت ارائه کرده است و نیز اطلاعات و نظرات عراق و سایر دولتها در پاسخ به گزارش‌هاي دوره‌اي دبیر اجرايي درخصوص دعاوي صورت می‌گیرد. در این دعاوي معمولاً جلسات رسیدگی شفاهي برگزار نخواهد شد و کمیسیونرها مکلفند ظرف مهلت چهار ماه اظهارنظر نهایی خود را درخصوص دعاوي

معرفي و بررسی مقدماتي... ❖ ۱۸۳

که به آنها ارجاع شده است اعلام کنند (ماده ۳۷).

در گروه‌های D، E و F هر دعوی به‌طور جداگانه مورد بررسی کمیسیونرها قرار خواهد گرفت، ولی تا حد امکان دعاوی که دارای مسائل مهم موضوعی و حکمی مشترک باشند با هم بررسی خواهند شد. هر هیئت ممکن است آیین خاصی که مناسب با طبع، مبلغ و موضوع دعاوی مورد رسیدگی آن باشد اتخاذ کند. مهلت اظهارنظر کمیسیونرها درخصوص این دعاوی، جز در مورد دعاوی بسیار بزرگ یا پیچیده، شش ماه است (ماده ۳۸).

دعاوی بسیار بزرگ یا پیچیده مورد بررسی دقیق‌تری واقع خواهند شد. کمیسیونرها ممکن است درخواست لوایح کتبی اضافی کنند یا جلسات رسیدگی تشکیل دهند. مهلت اظهارنظر کمیسیونرها درخصوص این دعاوی یک سال است (ماده ۳۸).

کمیسیونرها در بررسی دعاوی، قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت، سایر قطعنامه‌های مربوط به شورا، معیارهایی که شورای مدیریت برای هر گروه از دعاوی تعیین کرده است و هر تصمیم مربوط دیگر

شورای مدیریت را اعمال خواهند کرد. به علاوه، هرگاه ضروری باشد، سایر مقررات مربوط به حقوق بین‌الملل نیز اعمال خواهد شد (ماده ۳۹).

و - نقش شورای مدیریت

پرداخت مبالغی که کمیسیونرها به عنوان غرامت بابت دعاوی تعیین می‌کنند منوط به تأیید آن در شورای مدیریت است. شورا پس از بررسی مبالغ مورد توصیه کمیسیونرها می‌توان آن را کاهش یا افزایش دهد. شورا همچنین می‌تواند دعوی یا گروهی از دعاوی را برای بررسی بیشتر به کمیسیونرها اعاده کند. تصمیمات شورای مدیریت نهایی است و نه از نظر شکلی و نه از نظر ماهوی قابل پژوهش یا تجدیدنظر نیست (ماده ۴۰).

تصمیمات شورای مدیریت و گزارش کمیسیونرها، پس از حذف هویت اشخاص حقیقی و اطلاعاتی که به نظر کمیسیونرها محرمانه تشخیص داده شود، منتشر خواهد شد (ماده ۴۰).

نتیجه

کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد نهاد جدیدی در حقوق بین‌الملل است که بعد از شکست عراق در جنگ خلیج فارس به‌عنوان یکی از شرایط آتش‌بس به‌موجب قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت تشکیل شده است.

وظیفه کمیسیون دریافت و بررسی دعاوی و تعیین میزان استحقاق افراد، شرکتها، دولتها و سازمانهای بین‌المللی به دریافت غرامت بابت جبران خساراتی است که مستقیماً از حمله عراق به کویت و تصرف کویت ناشی شده باشد. با وجود این، کمیسیون غرامت مستقیماً قابل مقایسه با نهادهای قضایی بین‌المللی (مانند دیوان بین‌المللی دادگستری) یا نهادهای داوری بین‌المللی (مانند دیوان داوری دعاوی ایران - ایالات متحده) نیست و دارای خصوصیات ویژه خود است.

کمیسیون غرامت رکن فرعی شورای امنیت و تحت مقررات و نظارت سازمان ملل فعالیت می‌کند. دولتها می‌توانند نه فقط دعاوی اتباع خود بلکه دعاوی افراد ساکن در کشور خود را نیز طرح کنند. علاوه بر اتباع، شرکتها و دولتهای سازمانهای

بین‌المللی هم اجازه یافته‌اند دعاوی خود را نزد کمیسیون مطرح کنند. با آنکه دعاوی افراد و شرکتها باید علی‌الاصول از طریق دولتها ثبت شود، افراد بدون تابعیت و افراد در وضعیت مشابه و شرکتهایی که دولت محل ثبت یا تشکیلشان از ثبت دعاوی آنها خودداری کرده است نیز حق دارند دعاوی خود را از طریق ترتیبات خاص به ثبت برسانند.

رسیدگی به دعاوی کوچک افراد (دعاوی با خواسته تا مبلغ یکصد هزار دلار) در اولویت قرار دارد و به این دعاوی قبل از دعاوی شرکتها، دولتها و سازمانهای بین‌المللی رسیدگی خواهد شد. از لحاظ بار دلیل و اثبات ادعا نیز برای دعاوی کوچک تسهیلاتی در نظر گرفته شده است.

رسیدگی کمیسیون مجانی و سریع خواهد بود و اجرای حکم و پرداخت غرامت بدون تشریفات اضافی صورت خواهد گرفت.

ویژگی دیگر کمیسیون تعداد عظیم دعاوی است که نزد آن ثبت خواهد شد. رسیدگی به حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون فقره دعوی با معیارهای سنتی و معمول حقوق بین‌الملل بسیار دشوار و احتمالاً ناممکن

خواهد بود. به این جهت، دبیرخانه کمیسیون مشغول مطالعه و بررسی تکنیک‌های جدیدی است که با کمک آنها بتوان سریعاً به دعاوی رسیدگی کرد.

پیشرفتهای کمیسیون در این مسیر و دستاوردهای آن سرمشق و مدل برای سازمانهای مشابه دیگری قرار خواهد گرفت که، در صورت موفقیت کمیسیون در انجام وظیفه‌ای که به عهده دارد، احتمالاً در آینده تحت نظارت سازمان ملل متحد تشکیل خواهند شد.